

Вивчаючи особу жінки-жертви як суб'єкта злочинного посягання треба перш за все мати на увазі, що між особою жінки та її поведінкою існує незрозумілий зв'язок, який потребує глибокого вивчення.

Отже, віктимність жінок — це потенційна чи реалізована в конкретній життєвій ситуації підвищена здатність жінки за певних обставин стати жертвою злочинного посягання, що обумовлена її статевими особливостями, а також комплексом інших природжених або набутих соціальних, психологічних і фізичних якостей особистості та особливостей поведінки. Для розробки і проведення ефективних заходів запобігання випадкам перетворення жінки в жертву злочину необхідно знати фізіологічні та психічні особливості, які визначають її подальшу поведінку й цілком обумовлюють підвищену віктимність останньої.

ВІКТИМНА ПОВЕДІНКА ЖЕРТВИ СТАТЕВОГО ЗЛОЧИНУ

Симоненко Н.О., здобувач кафедри кримінально-правових дисциплін
ННПП НАВС

Боротьба зі злочинністю в нашій країні переходить до системного впливу на неї. Тобто, виконуються комплексні програми загальносоціальних і кримінально-правових заходів протидії цьому негативному явищу, але їхні зусилля спрямовано переважно на опрацювання заходів впливу на злочини та злочинців, а жертва злочину найчастіше залишається поза увагою та розглядається лише як джерело інформації про злочин і злочинця. А потерпілий є однією з центральних фігур досудового слідства, а тим більше якщо мова йде про злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Дослідження згвалтування й ефективного попередження цього злочину неможливо без віктимологічного аналізу, тобто без дослідження жертви злочину, впливу жертви на вчинене згвалтування, без використання у профілактичних цілях відповідної інформації.

Говорячи про віктимність жінок з точки зору можливого згвалтування, слід зазначити, що у ряді випадків серйозне криміногенне значення має репутація жінки, як доступної або невибагливої у знайомствах і статевих зв'язках. Виходячи з подібної репутації жертви, гвалтівник майже завжди розраховує на те, що жертва не буде звертатися з заявою до міліції, тому що: а) для жертви це не занадто значима подія, у зв'язку з чим, будучи раніше кимсь згвалтованою, вона не сповістила про це у правоохоронні органи; б) жертва не хоче розголошувати про себе які-небудь факти, побоюючись „дурної слави”.

Будучи фактором, що обумовлює віктимність жінки як жертви згвалтування відносно сексуального насильства, негативна репутація

не тільки не є виправданням дій гвалтівника, а найчастіше є надуманим приводом до вчинення згвалтування і популярним мотивуванням дій злочинця. На жаль, часто слідство і суд вірять таким чуткам без належної перевірки. Проте, саме розпутний спосіб життя деяких жінок є чинником, що обумовлює їх віктимність. Особи, що ведуть аморальний спосіб життя, нерозбірливі у статевих контактах нерідко стають жертвами гвалтівників.

Розглядаючи віктимологічну характеристику такого злочину як згвалтування, необхідно звернутись до аналізу характеру відносин між злочинцем і його жертвою, що у значній мірі допомагає з'ясувати сутність і зміст окремих елементів механізму злочину. Механізмом вибору злочинцем своєї жертви керують не тільки криміногенні і віктимні фактори, але й певні передумови взаємовідносин між заподіювачем шкоди і його жертвою.

Стосовно згвалтування, окремо слід розглянути характер і ступінь знайомства жертви зі злочинцем. Відповідно до цього критерію, Ривман Д.В. виділяє такі типи жертв статевих злочинів:

1. Активно провокують поведінку, що не носять характеру агресії і проявляються такими діями, які прямо або побічно сприяють заподіяння жертві шкоди сексуальним посяганням. Відповідно, можна виділити два варіанти: прямо підбурюють (коли жертва просить заподіяти про це, наприклад, хвора з еротичним маренням просить вступити з нею в статевий зв'язок); побічно підбурюють (при якому поведінці жертви будь-яких сексуальних дій чи про можливу безкарності злочинного посягання).

2. Пасивне поведіння, які проявляються в нездатності відмовити сексуальному насильству (наприклад, це характерно для психічно хворих з вираженим емоційно-вольовим дефектом, з інтелектуальною недостатністю або з глибокою депресією). До другої групи входять потерпілі, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння. Під впливом алкоголю або наркотиків відбувається розгальмування сексуального потягу, поведінка часом стає зухвалою, провокуючою на вчинення з ними будь-яких сексуальних дій.

Таким чином, своєю поведінкою потерпіла провокувала (активна віктимна поведінка), або сприяла вчиненню згвалтування (пасивна віктимна поведінка).

Щодо найбільш характерних форм віктимної поведінки жертви згвалтування, то це – перебування у стані алкогольного (наркотичного або іншого) сп'яніння, де, з однієї сторони, вживання алкоголю сприяє збільшенню агресивності злочинця, зниженню контролю, розгальмування статевих потягів тощо, з іншої сторони, штовхає жертву на аморальні, провокаційні вчинки, знижує пильність, критичне сприйняття ситуації, можливість чинення опору. Як показало дослідження згвалтування в вчинялося через алкогольне сп'яніння в

42%, а через вживання токсичних або одурманюючих речовин в 11% злочинів.

Ще однією формою віктимної поведінки жінки як жертви статевого злочин є несвідомо спровокування на злочин: флірт, добровільна згода залишатися ночувати, не уникання, а заохочення пестоців і поцілунків. Такі жінки або не усвідомлюють, до чого може призвести їхня поведінка, або неправильно оцінюють ситуацію. Іноді поведінка жінки є свідомою або несвідомою сексуальною грою, в яку втягується чоловік. Своєю поведінкою вона наче переконуює чоловіка у готовності до інтимних стосунків, однак в останню мить відмовляє в цьому, що завдає чоловікові сильного емоційного удару. Якщо на цьому ситуація не завершується, настає зґвалтування, оскільки чоловік приймає відмову від статевої близькості за кокетство жінки або не хоче залишатися у психологічному програші.

Виявлені особливості форм віктимної поведінки жінки, на думку автора, повинні враховуватися як при розкритті зґвалтувань і розслідуванні кримінальних справ даної категорії, так й обов'язково при розробці заходів профілактики, перш за все, віктимологічної.

Бажливим засобом загальної віктимологічної профілактики є правове виховання. Виступаючи з лекціями і бесідами, працівники правоохоронних органів повинні звертати увагу на обставини віктимного характеру, рекомендувати бути пильнішим, додержуватися правил безпеки, критичніше ставитися до своїх вчинків, а також надавати допомогу жертвами сексуального насильства.

ВІКТИМНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ, ПРОФІЛАКТИКА

Корецька О.С., слухач 5 групи 3-В курсу ННІЗН НАВС

На даний час питання вивчення злочинів відносно неповнолітніх безумовно є актуальним. Це обумовлено тим, що проблема злочинності відносно неповнолітніх осіб набула для населення особливого значення. Ця проблема стала соціальним лихом, яке загрожує безпеці підлітків. На особистість дитини впливають різноманітні негативні чинники: кризові процеси в сім'ї, соціальна напруга в суспільстві, шкільне неблагополуччя, широкий кримінальний фон суспільного життя. Нерідко дорослі особи втягують неповнолітніх у злочинну діяльність, порушуючи цим повноцінний процес виховання підлітка.

Багато галузей як українського, так і міжнародного права охороняють дітей від різноманітних неправомірних впливів. Відповідно до ст. 51 Конституції України «сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняється державою».